

Split payment od 1 listopada 2019 r.

Wstęp

Mechanizm podzielonej płatności, określany również skrótem MPP lub angielską nazwą split payment, został wprowadzony do polskiego porządku prawnego z dniem 1 lipca 2018 r. Jest to rozwiązanie całkowicie nowe, nieznanne wcześniej polskim podatnikom. Po ponad roku jego funkcjonowania w wersji dobrowolnej z dniem 1 listopada 2019 r. wchodzi w życie regulacje wprowadzające obligatoryjny mechanizm podzielonej płatności. Są one efektem implementacji do przepisów krajowych decyzji derogacyjnej, którą Polska uzyskała na początku 2019 r. Zgodnie z decyzją derogacyjną wydaną przez Radę UE na wniosek Komisji Europejskiej Polska może zastosować obligatoryjny mechanizm podzielonej płatności w okresie do końca lutego 2022 r. w stosunku do 152 grup towarowych i usługowych szczegółowo wskazanych w decyzji (ostatecznie w załączniku nr 15 do ustawy o VAT znalazło się 150 grup towarów i usług). W odniesieniu do przedmiotowych dostaw obowiązuje limit 15 000 zł.

Obligatoryjny mechanizm podzielonej płatności jest niezwykle skutecznym narzędziem wspierającym uszczelnianie systemu VAT. Co do zasady istota split payment sprowadza się bowiem do tego, że płatność za towar lub usługę w części odpowiadającej wartości sprzedaży netto jest wpłacana przez nabywcę na rachunek bankowy dostawcy, natomiast kwota VAT płacona jest na specjalne konto VAT. Zastosowanie tej metody płatności pozwala na zabezpieczenie przed nieuprawnionym wykorzystaniem VAT przez nieuczciwe podmioty. Prowadzi ona bowiem do „zamrożenia” kwoty VAT na specjalnym rachunku VAT, do którego podatnik ma ograniczony dostęp. Mechanizm podzielonej płatności w wersji obligatoryjnej odnosi się do listy towarów oraz usług szczególnie narażonych na wyłudzenia VAT (w szczególności roboty budowlane, złom, stal, węgiel, części samochodowe, elektronika).

Jakkolwiek konstrukcyjnie zastosowanie metody podzielonej płatności wydaje się proste, jednak w praktyce stosowanie nowych regulacji może budzić wątpliwości. Widać to już było na gruncie obowiązywania mechanizmu podzielonej płatności w wersji dobrowolnej. Wejście w życie obligatoryjnego split payment nawarstwia istniejące problemy, a jednocześnie wywołuje nowe wątpliwości, które wynikają z brzmienia nowo uchwalonych regulacji (czasami, jak się wydaje, nie do końca prawidłowo sformułowanych).

Co więcej, wejście w życie od listopada 2019 r. mechanizmu podzielonej płatności w wersji obligatoryjnej dotknie znacznie więcej podatników niż rok temu jego wersją dobrowolną, i to podmiotów z siedzibą zarówno w Polsce, jak i za granicą, dokonujących transakcji na terytorium kraju.

W przeciwieństwie do dobrowolnego mechanizmu podzielonej płatności, do którego przygotowania podatnicy mieli ponad pół roku, na przygotowanie się do wejścia w życie obligatoryjnego split payment podatnicy mają tylko około 2 miesięcy. To niedużo czasu, biorąc w szczególności pod uwagę, jak wiele sfer działalności przedsiębiorstwa może dotknąć mechanizm podzielonej płatności (od sfery finansowej przedsiębiorstwa poprzez wpływ na płynność finansową przez działy prawne, a kończąc na działach księgowych i obsługujących płatności). Wejście w życie mechanizmu podzielonej płatności w wersji obligatoryjnej stawia więc przed podatnikami nie lada wyzwanie poukładania na nowo procesów finansowo-podatkowych, i to zarówno po stronie sprzedażowej, jak i zakupowej.

W szczególności wdrażając split payment podatnicy powinni wziąć pod uwagę takie aspekty, jak:

- płynność finansowa,
- waluta transakcji,
- przyjęta praktyka dokonywania płatności (płatność na rachunek przelewami, kartami kredytowymi, gotówką, kompensaty),
- brzmienie umów dotyczących dostaw towarów/usług objętych obligatoryjnym mechanizmem podzielonej płatności,

- wewnętrzne procedury zakupów/dokonywania płatności,
- sposób fakturowania,
- stosowane wewnętrznie procedury należytej staranności.

Na wdrożenie obligatoryjnego mechanizmu podzielonej płatności należy więc patrzeć przekrojowo. To nie tylko zagadnienie dla księgowych. Bez wątpienia więc do tego procesu należy przygotować się odpowiednio, mając w szczególności na uwadze szeroki katalog sankcji i kar za niestosowanie się do nowych regulacji.

Mamy nadzieję, że opracowanie, które trzymają Państwo w rękach, ułatwi ten proces. Niniejsza publikacja ma formę instrukcji, która w przejrzysty sposób przedstawia mechanizm podzielonej płatności.

Z publikacji można się dowiedzieć:

- jaki jest zakres przedmiotowy mechanizmu podzielonej płatności (limit kwotowy oraz katalog towarów i usług z podziałem na poszczególne kategorie),
- jakie są obowiązki sprzedawcy oraz nabywcy towarów/usług objętych mechanizmem podzielonej płatności,
- jak korzystać ze split payment,
- jakie są sankcje i kary za niestosowanie mechanizmu podzielonej płatności,
- jak można dysponować środkami zgromadzonymi na rachunku VAT,
- jakie zmiany wprowadzono w zakresie solidarnej odpowiedzialności w VAT,
- jakie problemy oraz wątpliwości czekają podmioty stosujące mechanizm podzielonej płatności,
- jak stosować nowe regulacje w okresie przejściowym.

Wszystko to oraz wiele innych zagadnień, z którymi muszą się zmierzyć podatnicy w związku z wejściem w życie obligatoryjnego split payment, uzupełnione jest praktycznymi przykładami i zestawieniami. Wierzymy, że niniejsze opracowanie będzie Państwu pomocne w codziennej pracy.

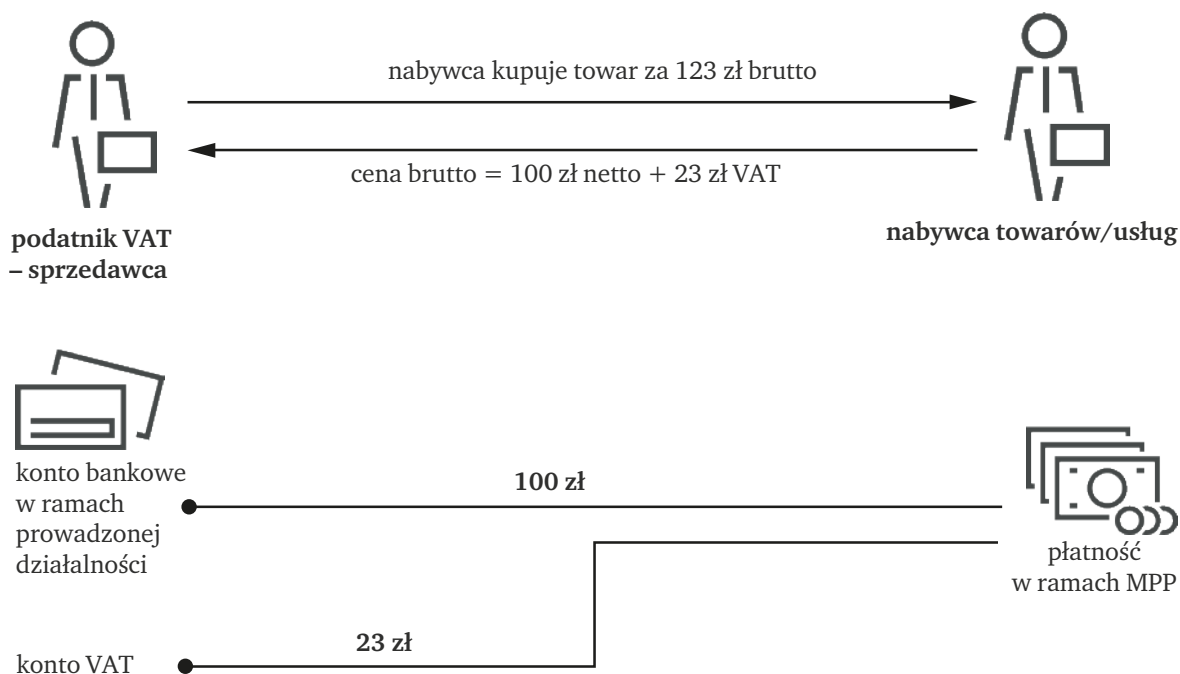
1. Split payment w Polsce – cel wprowadzenia obligatoryjnego mechanizmu podzielonej płatności

Na przestrzeni ostatnich kilku lat polski ustawodawca podjął liczne działania w celu zwalczania oszustw i wyłudzeń w VAT. W szczególności wprowadzono mechanizm odwrotnego obciążenia oraz solidarną odpowiedzialność nabywcy towarów wrażliwych, raportowanie elektroniczne i jednolity plik kontrolny, surowsze przepisy dotyczące rejestracji podatników VAT i ich wykreślenia z rejestru oraz sankcje VAT. Na co dzień podatnicy spotykają się natomiast ze wzmożoną aktywnością organów podatkowych weryfikujących prawidłowość rozliczeń VAT, w szczególności w trakcie czynności sprawdzających oraz wszczynanych kontroli podatkowych i celno-skarbowych. Pomimo opisanych, bardzo konkretnych i intensywnych kroków okazało się, że działania te są niewystarczające, aby zapobiec oszustwom związanym z VAT. Tym samym zaistniała potrzeba wprowadzenia w Polsce specjalnego środka, który może znacznie przyczynić się do wyeliminowania wyłudzeń VAT.

Środkiem mającym przyczynić się do wyeliminowania wyłudzeń VAT jest mechanizm podzielonej płatności. W ujęciu systemowym istotą tego mechanizmu jest to, że w przypadku zapłaty przelewem bankowym za nabywane towary lub usługi następuje podział strumienia płatności na dwie części. Jedna z nich, równa wartości VAT, trafia na specjalny rachunek VAT o ograniczonej dostępności dla podatnika. Druga, odpowiadająca wartości netto, trafia na jego zwykły rachunek rozliczeniowy. Tylko kwotą netto podatnik – sprzedawca towarów lub usług – może dysponować swobodnie.

Mechanizm podzielonej płatności jest rozwiązaniem o charakterze prewencyjnym. Uniemożliwia dokonanie oszustwa VAT na etapie zawierania transakcji. Już bowiem w momencie dokonywania płatności kwota należna sprzedawcy jest w części alokowana na specjalny rachunek VAT, w konsekwencji nie może on nią swobodnie dysponować. Kwoty odpowiadające podatkowi należnemu gromadzone na specjalnym koncie (konto VAT) nie mogą być bowiem swobodnie przelewane przez podatnika.

Schemat 1. Mechanizm podzielonej płatności – zasady działania

Zgodnie z mechanizmem podzielonej płatności kwota VAT zdeponowana na odrębnym rachunku VAT dostawcy/usługodawcy (podatnika) może być wykorzystana wyłącznie w ograniczonym celu, a mianowicie co do zasady do zapłaty zobowiązań podatkowych na rzecz organu podatkowego lub do zapłaty VAT wykazanego na fakturach otrzymanych od dostawców/usługodawców. W związku z tym model ten w większym stopniu zapewnia bezpieczeństwo kwoty VAT, która powinna wpłynąć do budżetu Skarbu Państwa.

Mechanizm podzielonej płatności funkcjonuje w Polsce **od początku lipca 2018 r. jako dobrowolna metoda regulowania płatności**. W skali międzynarodowej jest to rozwiązanie raczej innowacyjne i unikatowe. Wprowadzona przez Polskę innowacyjność polega na oparciu tego mechanizmu na systemie bankowym, co oznacza, że środki zgromadzone na rachunku VAT pozostają (formalnie) własnością podatnika i może on korzystać z tych środków, chociaż w praktyce w sposób bardzo ograniczony. Ograniczenia te polegają na wskazaniu konkretnych celów, na jakie podatnik może przeznaczyć te środki. Mechanizm ten zapobiega więc wyłudzeniom VAT przez tzw. znikających podatników i jednocześnie zapewnia określoną ochronę dla nabywcy towaru lub usługi.

Nadal jednak, ze względu na dobrowolność tego mechanizmu, jego skuteczność w walce z wyłudzeniami nie miała w Polsce istotnego charakteru. Dlatego ustawodawca w odniesieniu do obszarów szczególnie narażonych na oszustwa związane z VAT sięgnął po **środek bardziej skuteczny, jakim jest obligatoryjny split payment**. Obszary te to takie sektory gospodarki, jak:

- stal,
- złom,
- sprzęt elektroniczny,
- złoto,
- metale nieżelazne,
- paliwa,
- tworzywa sztuczne,
- części i akcesoria do pojazdów silnikowych,
- usługi budowlane.

Transakcje dokonywane w tych branżach do końca października 2019 r. były już przedmiotem szczególnych reżimów opodatkowania VAT (tj. mechanizmu odwrotnego obciążenia oraz odpowiedzialności solidarnej dostawcy/usługodawcy i nabywcy). Niemniej w celu dalszego ograniczania patologii przestępczych i uszczelniania systemu podatkowego zdecydowano się odejść od tych rozwiązań i wprowadzić skuteczniejsze, systemowe rozwiązanie rozliczania VAT, czyli obligatoryjny mechanizm podzielonej płatności.